

להערכת עשור הנפט הערבי

מיכאל יזהרי

תהיה לה השפעה על היחסים הבינעריביים ועל הערכויות וקואליציות משתנות בין מדינות האזור ויחסיהן לישראל.

עשור הנפט הערבי נתן בידי מדינות מפיקות הנפט כוח עצום בתחום הפיננסי והמדיני. אם הן היו מתאחדות ומפנות את כל מרצן לפיתוח שיטת של תשתית אנושית-כלכלית-טכנולוגית יכלו להפוך למוקד כוח ראשון במעלה, אך במקום זה התרכזו המדינות הערביות בצבירת נשק ובהשקעות חוץ, בעיקר בהפקדות בכנקים ("הפטרו-דולרים") ורכישות זהב ונכסי דלא ניידים. בתום עשור זה הפער בין העולם הערבי והעולם התעשייתי המפותח (ארה"ב, מדינות השוק האירופי המשותף ויפאן) הלך וגדל בתנאים גרועים יותר למדינות הערביות.

חלק גדול מהעושר הפיננסי האגדתי שנפלט בידי מפיקות הנפט הופנה בעשור הערבי לכיוונים לא יצרניים כלהלן:

• קניית נשק והשקעות בתעשיות מלחמה. כאן יש לזכור שהמזרח התיכון הוא מבין האזורים היחידים בעולם שעדיין יש בו מלחמות ושלמדינותיו שאיפה כמעט בלתי מרוסנת לקניית נשק. מצב זה כשיש עמו אפשרויות כספיות גדולות, כמו במדינות הערביות מפיקות הנפט, הוא צירוף נדיר ומסוכן. לא רק הסכסוך הישראלי-ערבי מזין את הביקוש לנשק. קיימים סכסוכים מקומיים ואזוריים רבים אחרים, בייחוד בין מדינות המפרץ הפרסי לבין עצמן (מלחמת עיראק-איראן), מרידות פנימיות (כגון, הכורדים בעיראק), מלחמות אזרחים (כגון, בלבנון) ובעיות ביטחון פנים בהגנה על המסד כמעט בכל מדינות המזרח התיכון. להוציא את מעצמות העל, אזור זה הוא לפיכך קניין הנשק הגדול ביותר כיום בעולם.

אך עם זה חובה לציין שאין תהליך זה חזר צדדי. כשם שארצות המזרח התיכון מעוניינות לקנות נשק כן מעוניינות המדינות המתועשות למכור. בעשור הנפט הלכה והתעצמה המגמה הברורה של התחרות פרועה ביותר בין ספקי הנשק על השווקים הערביים, תחרות שבה המגיע

אנו נכנסים עתה לתקופה של ירידה יחסית במשקלן של המדינות הערביות מפיקות הנפט הן מבחינה כלכלית-פיננסית והן מבחינה מדינית-אסטרטגית. כוחן של אלה עלה בצורה משמעותית בעשור הנפט, והן ביקשו לנצל את מעמדן החדש הן להקמת כוח ערבי בזירה הבינלאומית והן ללחץ על ישראל כדי להכריעה לקבל את תנאיהן¹. ניתן לאמר שהן נכשלו בשני הדברים גם יחד. העולם הערבי לא נמצא כיום כמעמד חזק יותר מאשר עם פתיחת עשור הנפט וישראל לא הוכרעה. העולם הערבי מפורד ומפולג כיום יותר מאשר אי פעם, מלחמות מכלות בקצותיו (מלחמת עיראק-איראן; מלחמת האזרחים בלבנון) ובקיעים נבעו בו ביחס לישראל (השלום המצרי הנפרד עם ישראל; ביקור ראש ממשלת ישראל במרוקו וכו'). גם מבחינת משקלן בזירה הבינלאומית והתחרות המעצמות עליהן חל פחות כמעמדן של מדינות ערב. הקשרים האסטרטגיים בין ארה"ב ובין ישראל הולכים ומתעצמים והפחד מפני כוחן של המדינות הערביות הולך ונמוג. מבחינה זאת, למשל, הפעולה הצבאית הישירה שנקטה בה ארה"ב נגד לוב (1986), אי אפשר היה להעלות אותה על הדעת בשיא הכוח הערבי בעשור הנפט. גם ברית המועצות מחפשת נתיבות לחידוש היחסים עם ישראל.

חוץ מהצדדים האסטרטגיים-מדיניים, להתמוטטות מחירי הנפט יש גם השפעה רבה על התפתחויות החברתיות-הכלכליות במדינות האזור וביחסים ביניהן. כפי שהפיתוח המואץ ותהליכי המודרניזציה הביאו לאי-שקט חברתי והתפרצויות של כוחות חדשים ותגובות נגד של כוחות שמרניים ודתיים קיצוניים, כך גם האטת הפיתוח כיום מביאה לתוצאות דומות, אם כי באופן הפוך. התסיסה החברתית כיום נגרמת כתוצאה ממיתון כלכלי, אבטלה הולכת וגוברת, דילול הרזרבות והתפרצותם של הכוחות החדשים הלוחצים להמשך תהליך המודרניזציה שנעצר. עם הזמן גם ההפחתה במענקים שנותנות מדינות הנפט הערביות העשירות למדינות הערביות העניות

לצניחה הגדולה במחירי הנפט בשווקים העולמיים משיא של 40 דולר לחבית למחיר של כ-18 דולר, נודעות השפעות ניכרות על הכלכלה המערבית, על מערכת הפיננסית העולמית, על מדינות מפיקות הנפט ועל מעמדה של ישראל בזירה הבינלאומית. הצניחה היא אף הרבה יותר משמעותית, אם מחשבים את המחירים הנ"ל במונחים הריאליים של הדולר. אם כי אין להניח שהמחירים יישארו ברמה זו וצפויות תנודות כלפי מעלה וכלפי מטה (ויותר כלפי מעלה מאשר כלפי מטה) אפשר כבר לאמר שעם ירידה דרמטית זו במחירים והסדקים שנבקעו בארגון אופ"ק תם עשור הנפט הערבי שנפתח אחר מלחמת יום הכיפורים. מטרת מאמר זה היא הערכת עשור זה באיזור ובעולם.

* מרצה בכיר בחוג למדע המדינה באוניברסיטת חיפה.

הכלכלי-הפיננסי התבלט יותר ויותר לצידו של המניע הקודם המדיני-האסטרטגי. בארה"ב מכירות הנשק אינן אמנם גורם מכריע בהיקף פעילותו של המשק האמריקני, אך גם כאן, מול עוצמתן של הרזרבות הכספיות של מדינות הנפט, התבלט יותר ויותר השיקול הכלכלי, וזאת כדי לייצב את מאזן התשלומים האמריקני². עם זאת חשוב לציין שהשיקול הכלכלי לא הפך לגורם הקובע הבלעדי לגבי מכירות הנשק בהתחשב בעוצמתו של המשק האמריקני.

בעשור הנפט הערבי שמשו שוקי המזרח התיכון הרעבים לנשק, תמריץ לתעשיית הנשק העולמית, בשעתה הקשה ביותר. המעצמות הגדולות התקשו יותר ויותר להשקיע סכומי עתק במירוץ לפיתוח מערכות נשק מתוחכמות – המתיישנות ממילא תוך תקופה קצרה – וכך שימש השוק המזרח-תיכוני עוגן הצלה לתעשיות הנשק. מדינות הנפט שימשו תמריץ לא רק בשל כוח הקניין שלהן, אלא גם בשל מגמתן להשקיע בתעשיות הנשק, הן כדי לאפשר את קיומן הכלכלי הן כדי להקים חברות-בת כמדינות הנפט עצמן.

• תמיכה, שוחד והשקעות במדינות הערביות העניות ובארגונים פלשתינאים. תמיכה זו ניתנת גם למדינות פרו-סובייטיות (סוריה) וגם למדינות פרו-מערביות (ירדן); לראשונות ולאירגונים הפלשתינאים – כדי למתן את עמדתן ואת ביקורתן; ולאחרונות (בייחוד לירדן) – כדי לשמור על מאזן-כוחות בעולם הערבי. תמיכה זו נשאה דיווידנדים נכבדים למדינות הנפט השמרניות. ההתקפות הארסיות על מנהיגיהן והחתרנות כנגד משטריהן מתקופת המנהיגות הכריזמטית של נאצר בשנות החמישים, התחלפו בידידות ובתיאום עמדות. שינוי זה תרם להתייצבות שלטוןן של מדינות הנפט שבחצי-האי ערב ושכמפרץ הפרסי והיה אחד הגורמים בשמירת עצמאותה של ירדן. גם לוב נקטה מדיניות של תמיכה, שוחד והשקעות אך בכיוון הפוך – כדי לתמוך בגורמים היותר מהפכניים בעולם הערבי וכדי לכבוש לעצמה את כתר המנהיגות בעולם הערבי.

אך כאן יש לזכור, שהרזרבות הכספיות של לוב לא השתוו לאלה של מדינות חצי-האי ערב והמפרץ הפרסי.

• תמיכה, שוחד והשקעות במדינות שאינן ערביות ובארגונים מהפכניים שאינם ערביים, כדי להטותם לתמיכה בצד הערבי בסכסוך הישראלי-ערבי וכדי להביאם להתנכרות לישראל. בעניין זה הייתה פעילה לוב, בייחוד במדינות אפריקה ובארגונים מהפכניים ברחבי תבל; ואילו מדינות חצי-האי ערב והמפרץ הפרסי — בארצות שונות באסיה, באפריקה, באירופה ובדרום אמריקה. ניתוק הקשרים הדיפלומטיים של כמעט כל מדינות אפריקה עם ישראל במהלך מלחמת יום הכיפורים היה עדות דראמטית למגמה זו.

• השקעות במדינות המתועשות. מגמה זו התחילה להתגבש כבר בראשית 1974. הקשרים העיקריים בתחום זה מקורם היה בהבדלים בין אופיים השמרני של שליטי מדינות הנפט שבחצי-האי ערב ובמפרץ הפרסי ובין המבנה הדינמי של משק המדינות המתועשות. בדרך כלל, מעדיפים המנהיגים של מדינות הנפט השקעות כפיננסים, בנקסי דלא נייד ובוזבז, ואינם ששים להשקעות בתחומי התעשייה, ובייחוד לא בתעשיות עתירות טכנולוגיות חדשניות ומתוחכמות, שדווקא הן משמשות מניע עיקרי לפעילות כלכלית נמרצת וזקוקות להשקעות ולהון חוזר.

• פיתוח רשת של בנקים ערביים בינלאומיים. סכומים ניכרים הופנו בפעם הראשונה לפיתוח רשת ענפה של בנקים ערביים בינלאומיים במרכזים הפיננסיים העיקריים של העולם ולהכשרת כוח אדם מקצועי בענף זה. בתחום זה היו פעילות בייחוד כוויית וערב הסעודית. כוויית הגדילה לעשות גם בהקמה חברות להשקעה בעלות הון נרחב שהיום מניבות הכנסות נאות.

• פקדונות בארה"ב ובאירופה. רובן המכריע של הרזרבות הכספיות של מדינות הנפט הערביות לא הופנה לתחומים הדברים בחמשת הסעיפים שנדונה לעיל. אלא הושקע בפקדונות בבנקים באירופה ובארה"ב וכן בקניית יורר-דולר ויורר-בונדס. מקורו של שוק היורר-דולר במאזן התשלומים השלילי של ארה"ב בשנות השישים, שבעקבותיו נמצאו מדינות, חברות ויחידים מחוץ לארה"ב בעלי פקדונות בבנקים אמריקניים. פקדונות אלה כדולרים החלו נסחרים בשם "יורר-דולר". בשנות השבעים ובראשית שנות השמונים מדינות הנפט השקיעו סכומים נכבדים ביותר במסלול זה.

במאזן הכולל של עשור הנפט אפשר לאמר שהוא לא קידם את מדינות ערב בצורה משמעותית ולא תרם תרומה מכרעת להתפתחותן. הדברים בני הקיימא היחידים שהושגו בעשור זה, ובהחלט לא כולם לטובת מדינות מפיקות הנפט, הם:

• פיתוח מסוים במדינות חצי-האי ערב והמפרץ הפרסי בתחומי החינוך, הבריאות והשירותים הציבוריים. כן הונחו יסודות לפיתוח תשתית של מערכות קשר, טלפונים, כבישים, שדות תעופה, נמלים וכו'. פיתוח זה, אם כי בכמה אספקטים שלו היה ראוותני ביותר ובזבזני ביותר, לא שינה את נתוני המדינות הללו מיסודן. גם ההשקעות בפיתוח תעשיות מקומיות, במיוחד בתעשיות הפטרוכימיות, לא פתחו בסיס תעשייתי רחב. עם ההקצבות ההולכות ופוחתות לפיתוח ולתיעוש, עקב הצטמצמות הכנסות הנפט, ייתכן שאף מה שהושג בתחום זה יירד בעתיד לטמיון מחוסר תקצוב ומחסור הכשרה מספקת של כוח אדם מקצועי לתחזוק את המערכות שכבר נבנו. אמנם ישנם הישגים מסוימים, אך אי אפשר לאמר שהוקמה תשתית כלכלית-טכנולוגית מרשימה שתוכל לשאת את עצמה בעתיד.

• פיתוח מערכת בנקאות ערבית בינלאומית. בתחום זה הושגו הישגים חשובים. מדינות חצי-האי ערב והמפרץ הפרסי, בייחוד כוויית וסעודיה, הקימו מערכת מסונפת של בנקים ערביים וחברות השקעה במרכזים הפיננסיים של העולם וקבעו בפעם הראשונה את הבנקאות הערבית הבינלאומית במפה העולמית.

• פיתוח תחליפי נפט. בתחום זה נערכו מחקרים רבים בארה"ב, באירופה, ביפן ובישראל למציאת תחליפי נפט חדשים והרחבת תחליפים קיימים, ובכלל זה הרחבה בפיתוח האנרגיה הגרעינית לצרכי שלום. גם בתחום המחקר וגם בתחום היישום המעשי היו הצלחות רבות ומתמשכות ועוד היד נטויה.

• גילוי מקורות נפט חדשים. בתחום זה נעשה מאמץ נרחב ביבשת אמריקה, באסיה, באפריקה ובאירופה במגמה לגלות מקורות נפט חדשים ולהרחיב את קיימים. ואכן בעשור הנפט הערבי התגלו והורחבו שדות נפט חדשים באלסקה, בים הצפוני, במקסיקו ואף בארה"ב גופא. מאמץ רב הושקע גם במציאת מקורות נפט חדשים בסין ובברית המועצות. אם כי בברית המועצות יש מעטה של סודיות בכל מה שקשור לתעשיית הנפט שם וכל הנתונים חסויים, יש להניח שגם שם היו הצלחות.

• חיסכון באנרגיה. במערב, ביפן ובישראל התפתחו מגמות חדשות בתעשייה ובצריכה לחיסכון באנרגיה. כך תוכננו וייצרו (בייחוד באירופה) מכונות קטנות יותר הצורכות פחות דלק. כמו כן כבר בשלב התיכנון בבנייה ובתעשייה נלקחו בחשבון גם האספקטים של הצריכה באנרגיה. תוך כדי כך הושגו הישגים חשובים בתחום זה וכיום יש מודעות יותר גדולה לאלמנט החיסכון באנרגיה.

• רווח עצום שהשיגו חברות הנפט הרבי-לאומיות. עליית מחירי הנפט בעשור הנפט נשאה

דיוויבנים נכבדים לחברות הנפט הרבי-לאומיות הגדולות (שברובן הן אמריקניות) בתחום הבאים א. עליית מחירים תלולה ומחסור מלאכות במקום ירדת מחירים עקב היצע מוגבר. ירידת שהייתה צפויה עם סיום מלחמת ויאטנאם וההאטה בצריכת אנרגיה למטרות צבאיות בדרום-מזרח אסיה.

ב. הנחות ניכרות במס על חיפושי נפט והפקתו הן לגבי חיפושים בארה"ב הן מחוצה לה. לאמית של דבר סובסד משלם-המסים האמריקני במידה גדולה, את חיפוש הנפט של החברות האמריקניות בחו"ל. הנחות אלה (בצורת החזר-מס), בנוסף לעליית מחירי הנפט, הביאו לקפיצה ניכרת ודרמטית של חברות הנפט שהגיעו לשיאים חסרי תקדים.

ג. ביטול ההגבלות על ייבוא נפט מחוץ לארה"ב. ב-1959 חוקקו השלטונות האמריקניים שורה של חוקים ותקנות. המגבילים יבוא של נפט לארה"ב, וזאת כדי לעודד את פיתוח המקורות הפנימיים ולמנוע את הצפת השוק האמריקני בנפט-מיובא, דבר שיביא לתלות מסוכנת במקורות חוץ. ההגבלות הללו (בלשון החוק "מכסות") היו מאזלצנים בעיני חברות הנפט האמריקניות, שהעדיפו לייבא נפט מאזור המפרץ הפרסי, הזול בהרבה מהנפט המופק בארה"ב, במקום להתמסר לפיתוח המקורות הפנימיים. והנה בעשור הנפט הערבי השיגו החברות ככמה-קסם את ביטול ההגבלות תוך שתלו בהן את האשמה כאילו הן הן שהיו אחראים הגורמים המרכזיים למחסור הנפט בארה"ב.

ד. חיסכון בהוצאות עומדות ובמתקני לאגירה. אגירה גדולה של נפט עלולה הייתה להפחית את לחץ המדינות המפיקות, אך היא כרוכה בהוצאות עומדות גדולות עבור הנפט שאינו בשימוש, וכן בהוצאות על מתקני האגירה ועל סדרי הבטיחות. במקום לנהוג בהתאם למדיניות אגירה מחושבת, אשר הייתה מונעת את "משבר האנרגיה" מלכתחילה, נקטו חברות הנפט במדיניות הפוכה, שכאמור, היא גם חסכונית עבורן וגם מביאה לעליית מחירים. כמובן שעם התפתחות "משבר האנרגיה" אי-אפשר היה עוד ללחוץ על החברות להנהגה מדיניות אגירה.

ה. חיסול מתחרים. תוך כדי "משבר האנרגיה" נלחצו חברות הנפט הקטנות, שלא יכלו לעמוד בהתחרות עם החברות הגדולות. החברות הקטנות, שהיו מספקות לצרכנים דלק במחירי מעט יותר זולים כדי לזכות בנתח מהשוק, התקשו יותר ויותר לעמוד בהתחרות בתנאי מחסור השאיפה משכבר הימים של "הגדולות" לבלע הלכה והתגשמה.

ו. התגברות על בעיות אקולוגיות קשות — בצורה הקלה ביותר, המהירה ביותר והזולת ביותר. מאז סוף שנות השישים עוררה בארצות המתועשות רגישות למפגעים אקולוגיים ולסכנו

המחקר נערך במסגרת מחקרי ראנד. המחברים ראו כבר בסוף שנות השישים את הנולד והציעו לפתוח במכשע אנרגיה רבתי ביחוד בארה"ב.

7. ואלה הן החברות הגדולות: Exxon Texco Gulf Standard Oil of California, British Petroleum and Shell להוציא את השתיים האחרונות, כולן אמריקניות. חברות אלה ידועות בכינוי "שבע האחיות" (The Seven Sisters) ורישומן בתעשיית הנפט העולמית הוא מכריע. הן שולטות כמעט שלטון מוחלט בהפקה של העולם החפשי. בחלוקת הדלק ובמכירת מוצרי.

כך, בסיכום כללי, ניתן לאמר שהמאזן של העשור הערבי הוא בפיתוח מסוים במדינות חצי-האי ערב והמפרץ הפרסי וכן בפיתוח מערכת בנקים ערביים במרכזים הפיננסיים העולמיים שהציבה הבנקאות הערבית על המפה הבינלאומית. בעולם, עשור זה נתן דחיפה עצומה לפיתוח תחיליפי נפט, לגילוי מקורות נפט חדשים ולחיסכון באנרגיה. מלבד מדינות מפיקות הנפט גם חברות הנפט הרב-לאומיות הגדולות שברובן אמריקניות זכו לנתח חשוב ביותר מהרווחים האגדתיים.

ישראל שניכנסה לעשור זה אחר מלחמת יום הכיפורים בתנאים אובייקטיביים קשים ביותר יוצאת ממנו כמצב יחסי לא גרוע ביותר, והתחזיות האפוקליפטיות על פגיעה קשה בה לא התממשו. יתכן שסיום עשור זה של הכוח הערבי מקנה לישראל אפשרויות תמרון הרבה יותר נרחבות מבעבר ועם יכולת גדולה יותר של נטילת סיכונים כתהליך השלום. מול המגבלות של כוחן ייתכן גם שמתפתחות במדינות הערביות גישות יותר ריאליסטיות כלפי ישראל. מבחינה זאת הזמנת ראש ממשלת ישראל לביקור במרוקו, ההסכם על בוררות טאבה, התחזקות ירדן בשטחים והחלטות אש"ף הם עדות לבאות.

הערות

1. ראה את ההצהרה הפומבית שהתפרסה בעיתונות האמריקנית ב-20.11.1973 ("Oil Shortages and Middle East Politics") של תשעה מבכירי הכלכלנים בארה"ב שארבעה מהם חתני פרס נובל לכלכלה: כן ראה, Fuad Itayin, "Arab Oil — The Political Dimension", *Journal of Palestine Studies*, vol. 3, no 2. (1974), pp. 84-97. המחקר היה העורך והמורל של *The Middle East Economic Survey* שהתפרסם בבירור.
2. השווה לסיכומים על מאזן התשלומים האמריקני בטבלאות מספר 19-12 בדו"ח הכלכלי של נשיא ארה"ב: International Economic Report of the President Transmitted to the Congress, February 1974 (Washington D.C., g.p.o 1974).
3. Sidney Fish, "Arab Investments of Oil Revenues Now Appearing in Several U.S. States", *Journal of Commerce*, June 1974; Robert Mabro and Elizabeth Monroe "Arab Wealth From Oil: Problems of its Investment", *International Affairs*, vol. 50 (1974), pp. 15-27.
4. CP. Robert W. Campbell, "Some Issues in Soviet Energy Policy", for the Seventies", *Middle East Information Series*, 26-27 (1974) pp. 92-100; Arnold L. Rorelick, "The Soviet Union, The Middle East and The Evolving World Energy Situation", Prepared for a Conference on Choices for Europe and America: the Middle East and the Energy Situation 1973-1985, Rand Corporation PP. 1, 7-8.
5. על כך ראה במאמרו של Franklin R. Silbey "The Energy Crisis: How It All Began", *Middle East Information Series*, 26-27 (1974) pp. 31-36. שכיין בנא"ט וכעוד לחברי קונגרס שונים מביא שורה של דוגמאות של פסיקות מינהליות של מחלקת מס הכנסה שהיו לטובת חברות הנפט. יש לזכור שכל הדוגמאות שהיו מביא הן בנוסף להנחות המעוגנות בחוק ובנוסף ל-27.5% של החקיקה שהיתה מקובלת מזה שנים (27.5% depletion allowance). לפי עדויות כפני אחת מוועדות הסינאט, חברות הנפט הגדולות כמעט ולא שילמו שום מס הכנסה בארה"ב שם, עמ' 35, הערה 2.
6. על כך ראה במחקר המעניין של Sam.H Schurr and P.T. Homan, *Middle Eastern Oil and the World: Prospects and Problems* (New-York 1971);

הצפויות לכריאות האדם בחברה הסופר-טכנולוגית. זיהום האוויר ומפגעים אקולוגיים אחרים מהווים כבר היום בכמה מערי המערב (בייחוד בארה"ב) סכנה ממשית לחיי האדם ולהתפתחותו, והמצב הולך ומחמיר.

מבין המפגעים האקולוגיים העיקריים בתחום הפקת האנרגיה התבלט זיהום חמור של החוף המערבי של ארצות הברית ביחוד חוף קליפורניה. הפקת נפט תתימי המצוי בקרבת החוף (נפט "מדף הים" OUTER CONTINENTAL SELE) נתקלה בתקלות טכניות קשות, שגרמו לזיהום ועקב כך למטרדים חמורים.

נפט "מדף הים" של קליפורניה של מפרץ טקסס ושל החוף המזרחי עשיר בתכולתו ולפי הערכות של מומחים עתודותיו גדולות. מאידך גיסא, דרכי הפקתו מסובכים ומורכבים מבחינה טכנולוגית ובשעת הפקתו נגרמות תקלות שקשה מאוד להשתלט עליהן. המחקר בתחום הפקת נפט "מדף הים" עדיין באמצע הדרך. תיקון או מניעת חלק מהתקלות דורש מחקר ממושך והשקעת כסף רב במתקנים (בייחוד כמתקני בטיחות) — שחברות הנפט אינו שש להשקיע בהם. תוך כדי כך התפתח מאבק חריף בין אזרחים וגופים ציבוריים בקליפורניה, שמחו על הסכנות הטמונות בהפקה פראית של נפט "מדף הים", ובין חברות הנפט — מאבק שטרם הוכרע סופית ואשר מעורבים בו בתי הנבחרים המקומיים והפדרליים.

ויכוח ציבורי סוער אחר התנהל בשאלת מיקומם של כורים אטומיים, סכרים של תחנות-כוח, נמליים עמוקים לעגינת מכליות, בתי זיקוק ותוואים של צינורות נפט. הצעות החברות המקימות ומפעילות מתקנים אלה לגבי המיקום, היו מבוססות על שיקולים מסחריים ורווחיים ולא על שיקולים אקולוגיים. התנגדותם של אזרחים וגופים ציבוריים. שתבעו להתחשב בהיבטים האקולוגיים כמרכיב כשאלת המיקום, עיכבה את תהליך אישורן של התכניות. כך, למשל, עוררה ביקורת חריפה בציבור התוכנית להנחת צינור הנפט הגדול מאלסקה, ואכן, אישורה בקונגרס הושהה. התנגשויות עזות היו גם בשאלות מתקני בטיחות לכורים אטומיים.

והנה, על רקע חזון האימים של "משבר האנרגיה", הונמק והושק הזעם הציבורי, ובתי הנבחרים המקומיים והפדרליים מיהרו לאשר תכניות שונות (ברובן של חברות הנפט או קשורות בהן) לגבי ניצול נפט "מדף הים" והפקתו, הנחת צינור הנפט הגדול מאלסקה והקמתם של בתי-זיקוק וכורים אטומיים רבים ברחבי ארה"ב. השיקול האקולוגי וטובתם ורווחתם של אזרחים נדחו לקרן זווית. ספק רב אם כל התוכניות האלה היו מגיעות לאישורו הסופי בצורתן הנוכחית לולא ההיסטריה של "משבר האנרגיה". תוך כדי כך יצאו חברות הנפט נשכרות וידן על העליונה.